



JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Evelina Magnusson

Snabba cash
En kritisk granskning av snabbån

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Uppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Sacharias Votinius

Termin: HT 2013

Innehållsförteckning

Förkortningar	s 4
1. Summary	s 5
2. Sammanfattning	s 6
3. Inledning	s 7
3.1. Bakgrund	s 7
3.2. Syfte	s 7
3.3. Frågeställning	s 8
3.4. Metod och teori	s 8
3.5. Forskningsläge	s 8
3.6. Material	s 9
3.7. Disposition	s 9
4. Avhandling: Snabblån	s 10
4.1. Definition av SMSlån eller snabblån	s 10
4.2. SMSlåns problematikens början	s 11
4.2.1. Ökad skuldsättning bland unga	s 12
4.2.2. De lagar som innan 2010 års lag var tillämpliga på snabblånen	s 13
4.2.2.1. Ocker.	s 13
4.2.2.2. Oskäligen avtalsvillkor	s 14
4.2.2.3. Otillåten marknadsföring	s 14
4.2.3. Domar mot företagen	s 14
4.3. Lag 2010:1846 Nya konsumentkreditlagen	s 16
4.3.1. Förslag på regleringar	s 16
4.3.1.1. EU direktiv 2008/48/EG Om konsumentkreditavtal	s 17
4.3.1.2. Prop 2009/10:242	s 18
4.4. Hur är situationen i dag?	s 20
4.4.1. Siffror från KFM	s 20
4.4.2. Förslag på lösningar	s 21
5. Analys	s 23
5.1. Varför var 2010 års lag otillräcklig?	s 23
5.1.1. Vilka problem fanns vid tillämpningen av lagen?	s 25
5.1.2. Varför kom en nedgång i antalet betalningsföreläggande?	s 26

5.2. Vilka juridiska problem innebär den föreslagna lagstiftningen?	s 26
6. Käll- och litteratuförteckning	s 28
6.1. Källor	s 28
6.1.1. Författningar	s 28
6.1.2. Förarbeten, betänkanden och skrivelser	s 28
6.1.3. Motioner	s 28
6.1.4. Övrigt från myndigheter	s 29
6.1.5. EU direktiv	s 29
6.2. Internetkällor	s 29
6.3. Litteratur	s 29
6.3.1. Lagkommentarer	s 29
7. Rättsfallsförteckning	s 30
7.1. Mål från marknadsdomstolen	s 30
7.2. Mål från tingsrätten	s 30

Förkortningar

AvtL	Avtalslagen
BrB	Brottsbalken
Ds	Departementsserien
EU	Europeiska Unionen
FI	Finansinspektionen
KFM	Kronofogdemyndigheten
KkredL	Konsumentkreditlagen SFS 2010:1846
KO	Konsumentombudsmannen
KV	Konsumentverket
MD	Marknadsdomstolen
Prop	Proposition

1 Summary

This thesis is a critical study of so called "snabblån", a microloan with out any kind of security, and the laws and regulations that regulate this legal area. "Snabblån" is a relatively new occurrence on the Swedish market, the first companies came 2006. After this, the number of companies, that offered this kind of small credit over a short duration, grows rapidly. At first this area was basically unregulated. The companies did not fall under the supervision of the Institutet för Finansiering, like banks and other financial institute do. The credit in itself did not fall under the laws of the previous KkredL, the law that regulates consumercredits . This meant that the market was almost completely unregulated. The large numbers of applications for payment that the KFM received, led to a lot of media attention, and in conjunction with the incorporation of a new EU directive, the Swedish parliament chose to introduce some regulation on the companies, that gave these small credits. However the new laws faltered in giving the authority, charged with the supervision, any sanctions to enforce the new laws, and the problems persisted. At this moment two different proposals on new regulations, that will overcome these problems, is out on referral. These will give the authorities, which are charged with the supervision, with the ability to decide on proper sanctions for the companies. However the conclusion of this thesis is that also this new proposal is poorly substantiated, and lacks provisions on what is expected of the companies to fulfill the requirement of good and sound credit. It also lacks a clear line between different authorities, and their respective regulatory areas. This makes the law unclear and the praxis of it arbitrary.

2 Sammanfattning

Denna uppsats är en kritisk granskning av snabblån och den reglering som finns på detta område. Snabblån är en förhållandevis ny företeelse i Sverige, de första företagen kom år 2006. Efter detta följde en explosionsartad ökning av antalet företag, som erbjöd en liten kredit med mycket kort löptid. Till en början var detta område i princip helt oreglerat. Företagen stod inte under finansinspektionens tillsyn, såsom banker och andra finansinstitut gör. Krediten i sig står även den utanför regleringen, då den föll utanför de bestämmelser som fanns i den tidigare konsumentkreditlagen. Detta gjorde att marknaden var nästintill helt oreglerad. Det stora antalet ansökningar om betalningsföreläggande som inkom till KFM, ledde till att problemet uppmärksammades, och i samband med införlivandet av ett EU direktiv så valde riksdagen att även införa vissa krav på snabblånsföretagen. Dock brast lagstiftningen i sanktionsmöjligheterna för de myndigheter som hade att utöva tillsyn, och problemen kvarstod. Nu ligger två olika lagförslag ute på remiss för att komma till rätta med dessa problem. Dessa ger myndigheterna, som har till uppgift att utöva tillsyn de sanktionsmöjligheter som de behöver för denna uppgift. Dock blir analysens slutsats att även denna lagstiftning är dåligt underbyggd och saknar bestämmelser om vad företagen egentligen måste göra för att nå upp till kraven på en god och sund kreditgivning. Det saknas även en klar linje mellan de olika myndigheternas tillsynsområden. Detta gör att lagen blir oklar och utövat av den riskerar att bli allt för godtycklig.

3 Inledning

3.1 Bakgrund

Snabblånsdebatten är ytterst aktuell, med två nya lagförslag som förväntas komma till sommaren. Dessa ska ytterligare reglera de företag som lämnar dessa små blankolån. Ett blankolån är ett lån som lämnas utan någon säkerhet. SMS-lån är en förhållandevis ny företeelse som kom till Sverige år 2006. I början av oktober fanns i Sverige 6 st företag som sysslade med sms-utlåning. I december år 2007 så uppskattades antalet ha stigit till ca 20-25 st av konsumentverket.¹ Det finns i dag ingen myndighet som utövar någon direkt tillsyn över dessa kreditgivare. Detta leder till problem med oseriösa företag, dålig kontroll av konsumentens betalningsförmåga och mycket höga räntor och avgifter.

Problemet med överskuldssättning blir allt större, och det är fler och fler unga som hamnar hos Kronofogden. En stor del av detta anses bero på de allt för lättillgängliga snabblånen. Detta har lett till en debatt mellan de som vill utöka regleringen och de företag som bedriver utlåningen.

Viss reglering på området har redan genomdrivits, lagändringen av Konsumentkreditlagen år 2010, men den anses nu vara otillräcklig. Två nya lagförslag ligger därför ute på remiss och beslut förväntas redan i sommar.

3.2 Syftet

Denna uppsats ska granska regleringen av snabblån, den reglering som gjorts, och effekten av den, samt varför den nu anses otillräcklig. Den kommer att se närmare på olika myndigheter och statliga organ, deras ståndpunkt i regleringsfrågan, och varför de har den ståndpunkten. Den kommer även att undersöka varför den nuvarande regleringen valdes framför andra förslag. Detta för att kunna försöka förstå varför det nu krävs ytterligare reglering så snart efter lagändringen av KkredL. Syftet är att göra en bedömning om de förslag på lagändring, som kommer att läggas fram till sommaren år 2013, kommer att åtgärda de problem som nu finns.

¹ Bet. 2007/08:CU10.

3.3 Frågeställningar

Vilka juridiska problem innebär den föreslagna lagstiftningen?

För att besvara denna frågan ska jag besvara följande delfrågor:

- Vad är ett snabblån?
- Hur skiljer sig dessa från vanliga lån?
- Vilka problem finns med snabblån?
- Vilka alternativ till lösning fanns innan 2010 år lagändring?
- Hur fungerar regleringen av snabblån i dag?
- Vilka alternativ finns det till ny lagstiftning?

Då utrymmet i denna uppsats är begränsat kommer frågorna att besvaras på en icke alltför djupgående nivå. Frågor som rör andra typer av nya krediter, så som fakturakrediter, har valts bort helt. Detta eftersom de till stora delar faller utanför den lagstiftning som nu gäller.

3.4 Metod och teori

I arbetet har allmän rättsdogmatisk metod använts. Detta innebär att källorna kommer att värderas utifrån erkänningsreglen, som ger källorna följande rangordning: lagar, förarbeten, praxis och doktrin. Då jag inte använt mig av någon doktrin kommer jag inte att behöva bedöma eller värdera författarnas åsikter mot varandra. En kritisk granskning av de lagförslag som nu ligger ute på remiss kommer att göras, för att utröna om de kommer att ha den önskade effekten på snabblånsmarknaden. Detta eftersom den lagändring som gjordes år 2010 redan anses som tillräcklig.

Då det finns mycket begränsade litteratur på området kommer författaren främst att använda rapporter från myndighet och offentliga organ, riksdagsskrivelser och propositioner.

Jag kommer inte att utgå från någon specifik teori i detta arbete.

3.5 Forskningsläge

Då SMS-lån är en ny företeelse så finns mycket begränsad forskning på området. Det finns mycket lite litteratur som är aktuell, den mesta är skriven innan 2010 års lagändring. Den forskning som

finns är den som bedrivits av myndigheter eller statliga organ, eller av olika intresseorganisationer. Denna forskning är dock ofta bristfällig, eller klart vinklad för ett intresse eller ändamål, och visar ofta på mycket skiftande resultat. Därför är läget i dag, i min mening, oklart.

3.6 Material

Då min uppsats ska fokusera på debatten runt varför den lagändring som gjordes 2010 nu anses otillräcklig, samt de förslag som nu ligger ute på remiss, så kommer författaren att använda sig främst av utredningar av ämnet, skrivelser från riksdag och regering, offentliga utredningar och rapporter från myndighet och intresseorgan. Rättsfall kommer, i den mån de finns, att användas för att belysa de problem som finns inom området snabbån.

Då ämnet är mycket nytt, så finns det endast en begränsad mängd litteratur i ämnet. Denna litteratur rör främst den lagändring som kom år 2010, och de följer denna förväntades få. Därför kommer min användning av litteratur att var obefintlig. En del av materialet och litteraturen har valts bort eftersom författaren har ansett den vara alltför vinklad för att kunna vara helt tillförlitlig, såsom rapporter från branschorganisationer.

3.7 Disposition

Uppsatsen kommer att kort redogöra för vad ett SMS-lån är, och hur man såg på den tidiga problematiken. Uppsatsen kommer sedan att belysa den lagändring som kom i 2010 års KkredL, varför man valde denna utformning över andra alternativ, samt det syfte som fanns med ändringen.

Uppsatsen går sedan in på varför 2010 års reglering nu anses som otillräcklig. Sedan kommer den att redogöra för de förslag som nu ligger ute på remiss.

Slutligen avslutas uppsatsen med en analys, i vilken en diskussion, om huruvida de föreslagna ändringarna speglar de problem som de ska lösa, kommer att föras.

I källförteckningen återfinns samtligt material som används för uppsatsen, samt en förteckning av de rättsfall som refereras.

4 Avhandling: Snabblån

4.1 Definition SMS-lån eller snabblån

Det som i dagligt tal kallas SMS-lån, eller snabblån, är de små blankolån som en konsument eller näringsidkare kan ta utan att lämna någon säkerhet. Dessa lån förmedlas ofta vid SMS, där en låneansökan, i form av ett formulär, fylls i direkt via telefonen. Den som ansöker får sen svar via SMS. Om ansökan godkänns, sätts pengarna in direkt på i ansökan angivet konto. Detta sker oftast inom 24 timmar. Det förekommer även att låneansökan fylls i via en internethemsida eller över telefon. Även här använder sig utlåningsföretagen av ett, av företaget utformat, standardiserat ansökningsformulär.²

Det rör sig ofta om mindre summor, under 4000 kr. Dessa små summor går oftast inte att låna på en vanlig bank, då de flesta banker har en lägsta gräns runt 10,000 kr. Det finns flera av snabblånsföretagen som även erbjuder större lån. Dessa lån har dock andra rutiner, så som mera utförliga ansökningsformulär, och regleras i lagen mera utförligt. Därför räknas dessa oftast inte in i det som brukar kallas SMS-lån eller snabblån.

Kredittiden är kort, vanligtvis 30-90 dagar. Denna korta tid gör att lånen ofta har en låg eller ibland ingen ränta alls. Istället betalas en fast engångsavgift, ofta kallad uppläggnings- avgift. Till denna kommer en aviavgift om pappersavi önskas.³

Viktigt är att skilja dessa snabblån från de i dagligt tal så kallade microlånen. Microlån är även det lån på mycket små summor. Dessa lån har dock ett helt annat syfte än snabblånen. Microlån är små lån, utan någon säkerhet som lämnas till fattiga människor, i förhoppning om att detta ska hjälpa dem ur fattigdomen. Ide´n med microlån kommer från professor Muhammad Yunus. Yunus startade 1974 ett forskningsprojekt med syfte att hjälpa folken i extremt fattiga länder, inte genom att ge dem pengar, utan genom att låna ut små summor. Dessa kunde sedan användas till att förbättra jordbruk, starta företag m.m. 2006 tilldelades Muhammad Yunus Nobels fredspris för sina insatser.⁴

2 Nationalencyklopedin Sökord: SMSlån, 30/3 2013.

3 Nationalencyklopedin Sökord: SMSlån, 30/3 2013.

4 www.nobelprize.org 30/3 2013.

4.2 SMS-låns problematikens början

De första företagen som erbjöd de så kallade SMS-lånen dök upp på den Svenska marknaden år 2006. I oktober 2006 fanns runt 6 företag på den svenska marknaden, 2007 var siffran ca 25 st.⁵ Dessa siffror är något osäkra, för trots att det fanns ett krav på registrering hos FI, så var det inte helt ovanligt att ingen registrering av företagen gjordes. Företagen utlovade snabba blankolån, dvs att konsumenten lånade utan att lämna någon säkerhet. Denna företeelse kom till oss från Finland. Ofta använde sig företagen av en mycket aggressiv marknadsföring. Kunderna lockades med löften om att få pengarna inbetalda på sitt eget konto redan inom 15minuter efter det ansökan gjorts.⁶ Information om räntor och kostnader var oftast mycket dålig eller saknades helt. Detta var möjligt eftersom snabblånen var undantagna bestämmelser om information i dåvarande KkredL. Undantaget gällde småsummor⁷ eller krediter som skulle betalas inom 3 månader, som var mot en obetydlig avgift och liten eller ingen ränta, det vill säga exakt den typen av kredit som snabblånsföretagen erbjöd. Företagen som lämnade ut lånen ägnade sig oftast åt ren kreditgivningsverksamhet, de finansiera sig inte genom upplåning, med återbetalningsskyldighet, från allmänheten. Därför krävdes inte tillstånd från FI för att bedriva verksamheten, utan endast en registrering erfordrades.⁸ FI kontrollerade då att vissa krav på ägande och ledning är uppfyllda, detta var den enda kontroll som utfördes. FI fick inte kontrollera hur verksamheten var tänkt att finansieras eller bedrivas i övrigt. En registrering innebar inte att FI hade någon möjlighet att vidare bedriva tillsyn över verksamhetens drift, på det vis som FI gjorde över tillståndspliktiga verksamheter, så som banker, där vinster, driften av företaget samt kreditprövningen stod under tillsyn. Den kontroll som FI fick utöva var den som föll in under lagstiftning om penningtvätt⁹ och finansiering av brottslig verksamhet. Istället kom dessa nya företag att vara under KV tillsyn, så som all näringsverksamhet som riktar sig till konsumenter. Dock fanns endast mycket begränsade möjlighet för KV att ingripa. Det KV övervakade var dels att företagen inte använde sig av aggressiv, felaktig eller missvisande marknadsföring, dels att företagen inte tog ut ockerräntor. I fall då företagen använder sig av otillåten marknadsföring så kunde KV, genom KO¹⁰, stämma företagen för domstol.¹¹ Då ockerräntor togs ut kunde KV polisanmäla detta, då det är ett brott enligt BrB 9:5¹²

5 KFM rapport 2007:2 SMS-lån – en kartläggning av unga vuxnas erfarenheter, s 4.

6 Finansinspektionen rapport 2009:10.

7 Småsummor är mindre än 1/10 prisbasbelopp enligt Konsumentverkets allmänna råd om konsumentkredit, 2009.

8 SFS1996:1006 Lag om anmälningsplikt avseende viss finansiell verksamhet.

9 SFS1993:768 Lagen om åtgärder mot penningtvätt.

10 [Http://www.konsumentverket.se/lagar—regler/Rattsarenden/](http://www.konsumentverket.se/lagar—regler/Rattsarenden/), 30/4 2013.

11 [Http://www.konsumentverket.se/Lagar—regler/Lagar/](http://www.konsumentverket.se/Lagar—regler/Lagar/), 30/4 2013.

12 Brottsbalken SFS 1962:700.

De sanktions möjligheter som fanns för KV var mycket begränsade och bestod i möjligheten att ge företagen en varning, utan någon övrig sanktion kopplade till den, samt föreläggande som kunde kombineras med vite.¹³ Dessa vite krävde dock ett domslut för att bli verkställbara exekutionstitlar. Dessa sanktioner kunde inte utdömas för bristande information i marknadsföringen eller för bristande kreditprövning, eftersom det inte fanns lagstadgat några sådana krav på snabblånsföretagen. De kunde användas då ett företag använde sig av otillåten marknadsföring, så som allt för aggressiv marknadsföring eller marknadsföring som bröt mot god marknadsförings-sed.¹⁴ Tog företagen ut avgifter som inte motsvarade kostnaderna för lånet, de vill säga användes för att generera vinst för verksamheten, kan dessa utgifter falla in under bestämmelserna i KkredL, och omfattas då av de informationskrav som uppställs där. Då kan sanktionerna tillämpas utifrån detta.

4.2.1 Ökad skuldsättning bland unga

KFMs rapporter för 2007 visade oroväckande siffror. År 2006 stod de unga vuxna (18-25 år) för cirka 1,5% av alla ansökningar om betalningsföreläggande som kom in till KFM. 2007 hade den andelen ökat till 15% av ansökningarna om betalningsföreläggande. Antalet ansökningar om betalningsföreläggande mot unga vuxna hade ökat med 18,4%. Samtidigt minskade storleken på skulderna, summan som skulle betalas blev mindre, och 2007 var medelskulden 5200 kr, vilket motsvarade en minskning med 0,4% från 2006. Dessa siffror var speciellt oroande efter som det under åren innan skett en svag minskning av skuldsättningen.¹⁵ 2006 hade 1407 ansökningar om betalningsföreläggande inkommit till KFM, varav 39% avsåg unga vuxna(18-25 år). 2007 hade siffran stigit till 20 418 ansökningar, vara 40% avsåg unga vuxna.¹⁶

13 SFS 1992:830 §37.

14 SFS 2008:486 §§ 5-6.

15 KFM rapport 2008:3 Överskuldsättning och ekonomiska problem bland unga - en kartläggning av risker.

16 KFM rapport 2007:2 SMS-lån – en kartläggning av unga vuxnas erfarenheter, s 5-6.

4.2.2 De lagar som innan 2010 års lag var tillämpliga på snabblån.

Snabblånsföretagen stod, som ovan nämnts, inte under FI tillsyn, de är inte tillståndspliktiga och krävde bara en registrering hos FI. De föll inte in under de bestämmelser om kreditprövning och krav på information om effektiv ränta, som fanns i den dåvarande KkredL. Detta eftersom lån på kortare tid än 3 månader och som ska betalas på en gång, eller bara gäller mindre belopp och mot en obetydlig avgift, var undantagna denna reglering. Med mindre belopp räknas krediter under 1/10 prisbasbelopp, enligt konsumentverkets allmänna råd.¹⁷ De flest snabblån kommer under denna gräns och räknas då som mindre belopp. Vilka möjligheter hade då KV, som var den myndighet som skulle utöva tillsyn att angripa problemen med snabblån och de företag som erbjöd denna tjänst?

4.2.2.1 Ocker.

I Brb 9:5 finner vi begreppet ocker. I andra stycket så återfinns den del av paragrafen som gäller för näringsidkare i utlåningsverksamhet. Den som bereder sig ränta eller annan ekonomisk förmån som står i uppenbart missförhållande till motprestationen döms till böter eller fängelse.¹⁸ Denna bestämmelse har inget krav på missbruk av beroendeställning, så som det finns i första stycket, ej heller finns krav på att kreditgivningen ska brista på något sätt, mer än att ränta eller avgifter är alldeles för höga i förhållande till den kredit konsumenten fått. Bedömningen av ränta ska göras mot den ränta som konsumenten hade fått om krediten istället hade givits på den reglerade marknaden, tex om den givits av en bank.¹⁹ Vid bedömningen av detta kan bland annat låntagarens ekonomiska situation räknas in i bedömningen.²⁰ För ocker krävs uppsåt. Även kravet på *uppenbart missförhållande* ska vara täckt av uppsåt.

KV har vid två tillfällen polisanmält snabblånsföretag för ocker räntor. I det andra fallet så uppgick den effektiva räntan av ett lån till 79 000 %. Ingen av anmälningarna ledde till åtal.²¹

17 Konsumentverkets allmänna råd om konsumentkrediter, 2009.

18 SFS 1962:700 9:5.

19 SFS 1962:700 9:5, lagkommentar Karnov, not 378, Sandra Friberg.

20 SFS 1962:700 9:5, Lagkommentar Zeteo 12/4 2013.

21 Bet. 2012/13CU13, s 36.

4.2.2.2 Oskäligen avtalsvillkor.

I AvtL kap 3 återfinns ogiltighetsgrunder för avtal. I AvtL 3:31 så finns bestämmelser som till sin lydelse stämmer överens med de i BrB 9:5, om att utnyttja någons beroendeställning för att bereda sig förmåner som står i uppenbart missförhållande till vederlag, ocker. Precis som i BrB krävs det dock ett *uppenbart missförhållande*.

3:36 AvtL innehåller bestämmelser om jämkning av oskäligen avtalsvillkor. I andra stycket så stadgas att särskilt hänsyn skall tagas för konsumenters behov av skydd. Det som ses som oskäligen avtalsförhållande är om det råder en obalans mellan parternas prestationer och den riskfördelning som finns.²² I paragrafen finns även en hänvisning till komsumetavtalsvillkorlagen²³.

Här kan avtalsvillkor som inte varit föremål för individuell förhandling jämkas, om de strider mot god sed och leder till obalans till konsumentens nackdel.

Inga polisanmälningar från KV och KO har kommit in med anledning av dessa bestämmelser.

4.2.2.3 Otillåten marknadsföring.

Det som ryms i begreppet otillåten marknadsföring är om marknadsföringen kan ses som aggressiv²⁴, vilseledande²⁵ eller rent av felaktig. Den regleras i Marknadsföringslagen.

KV och KO har drivit flera mål i domstol mot snabblånsföretag, med anledning av deras marknadsföring. Det faktum att de flesta av företagen inte hade någon information om den effektiva räntan av ett lån, var ett av de största problemen ansåg KO. Även att marknadsföringen oftast riktade sig till unga eller ekonomiskt utsatta, bedömdes strida mot god marknadsförings sed.

4.2.3 Domar mot företagen.

Mellan 2007- 2010 kommer flertalet domar mot de företag som bedriver snabblånsverksamhet. De gäller allt från otillåten marknadsföring till att avgifter, som tas ut för lånet, genererar vinst. Det är KO som drivit dessa ärenden.

Mobillån Sverige AB, 25 juli 2007.²⁶

22 SFS 1915:218 3:36, Lagkommentar Zeteo, 12/4 2013.

23 SFS 1994:1512, §11.

24 SFS 2008:486 Marknadsföringslagen, §7.

25 SFS 2008:486 Marknadsföringslagen, §8.

26 MD 2007:17.

MD förbjuder Mobillån Sverige att framhålla möjligheten till snabb kredit som ett avgörande argument i sin radioreklam. Domstolen menade även att reklamen kunde anses riktad till dem som redan har en svag ekonomi. Dock ansågs inte den typ av kredit som Mobillån erbjuder stå under informationskraven i KkerdL.

Mobillån Sverige AB, 30 januari 2008.²⁷

Mobillån Sverige AB förbjuds, vid vite på 750 000 kr, att använda sig av avtalsvillkor, där kredittagare ska betala en avgift som går utöver vad som krävs för att täcka företagets kostnader för krediten. Dessa avgifter omfattas av bestämmelserna i KkredL, och kunde inte anses som ringa, då de gick utöver kostnaden för krediten, och användes för att generera vinst för företaget. Detta eftersom avgiften ökade med lånebeloppet, men kostnaderna för administrationen torde vara densamma oavsett belopp.²⁸

Mobillån Sverige AB, 13 oktober 2009.²⁹

Stockholms tingsrätt dömer Mobillån Sverige att betala 750 000 kr i vite efter att de ansågs ha brutit mot domen från 2008. Två veckor efter domen kvarstod den gamla prissättningen. KO valde då att stämma Mobillån inför domstol, och få vitet utdömt.

Ferratum Sweden AB, 16 november 2009.³⁰

Ferratum förbjuds att ta ut avgifter för lån, som går utöver omkostnaderna för lånet. Dessa avgifter användes bland annat för att generera vinst för företaget. Avgiften varierade beroende storleken på lånet och antalet lån konsumenten hade hos företaget. MD förbjöd nu företaget att använda sig av avgifter för att generera vinst.

Meddelandelån Sverige AB, 28 oktober 2010.³¹

Stockholms tingsrätt dömer Meddelandelån Sverige AB att betala 400 000 kr i vite. Detta sedan företaget brutit mot ett föreläggande från KO från januari 2010, om att använda sig av möjligheten, till mycket snabb kredit, som ett argument i sin marknadsföring. Trots detta använde företaget sig bland annat av löftet att konsumenten skulle få tillgång till pengar, på sitt konto, inom 15 minuter, i sin marknadsföring.

27 MD 2008:3.

28 SFS1992:830, Konsumentkreditlagen, §12.

29 Stockholms tingsrätt mål nr B 2141-08, 2009.

30 MD 2009:34.

31 Stockholms tingsrätt mål nr B 6678-10, 2010.

4.3 Lag 2010:1846 Nya konsumentkreditlagen

Den utveckling som följde snabblånens entré på den svenska marknaden uppmärksammades av både media, myndigheter, enskilda politiker samt branschorganisationer. De problem som dålig kontroll, ingen kreditprövning och en mycket aggressiv marknadsföring krävde att någon form av reglering av företagen infördes. Många olika förslag, i varierande ingripande grad, lades fram. Detta kapitel tar upp några förslag, det EU direktiv om konsumentkrediter som kom 2008, samt den lagändring som slutligen röstades igenom.

4.3.1 Förslag på regleringar

Det fanns ett behov av att reglera marknaden för snabblån. Det fanns ett flertal olika förslag på hur denna reglering ska utformas. Civilutskottets betänkande från 2007/08³², besvarar flertalet motioner i ämnet. Här lades en stor del av fokuset på att marknadsföringen av snabblån, tar upp möjligheten till snabb kredit som ett avgörande argument. Även det faktum att reklamen riktar sig till redan ekonomiskt utsatta individer måste åtgärdas, ansåg ett flertal av motionärerna.³³ Framst är det de unga som pga lättillgängliga snabblån, tog på sig kreditkulder, som de inte hade förmåga att betala tillbaka³⁴. Förslag på fördröjning av utbetalning, att kredit inte ska ges på kvällar och helger, fanns. Den dåliga kontroll av betalningsförmågan som företagen gjorde, bedömdes också som ett stort problem. Kravet på att göra en kreditprövning, gällde inte för krediter som skulle betalas tillbaka inom 3 månader. En ändring av denna begränsning föreslogs. Ett annat förslag var att införa en betänketid på SMS-lånen.³⁵ Vissa förespråkade en separat lag för att kontrollera enbart SMS-lån.³⁶ Även ett förslag på ett totalförbud av SMS-lån lades fram. Civilutskottet valde att avslå samtliga motioner med hänvisning till det arbete som pågick inom justitiedepartementet i frågan. KFM lämnade år 2007 in en begäran till regeringen, där KFM önskade en översyn av lagstiftningen. Även här avvisade, med hänvisning till pågående arbete inom justitiedepartementet med anledning av ett nytt EU direktiv. Utskottet hänvisar även till den lagstiftning som finns på området, vad gäller oskäligen avtalsvillkor, otillåten marknadsföring och ocker.³⁷

32 Bet. 2007/08:CU10.

33 Motion 2007/08:C208.

34 Motion 2007/08:C420 Unga människor och SMS-lån.

35 Motion 2007/08:Fi240.

36 Motion 2007/08:Ub498.

37 Bet. 2007/08:CU10, s11.

De flesta förslag gällde den bristfälliga kreditprövning som gjordes, den mycket aggressiva marknadsföringen, samt den alltför snabba krediten.

4.3.1.1 EU direktiv 2008/48/EG Om konsumentkreditavtal ³⁸

Den 16 januari 2008 godtog Europaparlamentet ett förslag till ett nytt konsumentkreditdirektiv. Krediter under 200 euro eller över 75 000 euro omfattades inte av direktivet.³⁹ Krediter som ska betalas tillbaka på uppmaning eller inom 3 månader får dock ett mer begränsat informationskrav.

Det innehåller ett krav på ångerrätt. Detta återfinns i art. 14.1, och det ger konsumenten 14 dagars ångestfrist. Denna frist börjar löpa då konsument tagit del av avtalsvillkoren.

Art. 4 i direktivet finns ett krav på att viss information om kreditkostnaden ska lämnas i marknadsföringen av krediten. I art. 5 anges att information ska lämnas i god tid för avtalsslut till konsumenten, så att denna kan fatta välgrundade beslut. Detta kan ske genom en särskild blankett, Standardiserad europeisk konsumentkreditinformation⁴⁰. Denna kan lämnas i pappers form eller någon annan varaktig form. För krediter som ska betalas tillbaka inom 3 månader gäller istället formuläret Europeisk konsumentkreditinformation. Detta informationskrav gäller även om avtalet ingås på distans, genom internet, sms eller via telefon.

I art. 8.1 finns bestämmelser om att en kreditgivare måste kontrollera en kredittagares kreditvärdighet innan kredit ges. Denna information ska hämtas från konsumenten, och kan kombineras med uppgifter från databaser.

Art. 11.1 innehåller informationskrav för redan ingångna kreditavtal. Konsumenten ska informeras om ränteförändringar eller avgiftshöjningar innan dessa träder i kraft. Enligt art. 12.2 ska denna information lämnas skriftligt eller i annan varaktig form.

38 Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/48/EG av den 23 april 2008 om konsumentkreditavtal och om upphävande av rådets direktiv 87/102/EG, ELT L 133, 22.5.2008, s 66-29.

39 Dir 2008/48/EG, art. 2.2.c.

40 Dir 2008/48/EG, art. 5.1.

4.3.1.2 Prop. 2009/10:242

Den reglering som föreslogs, för att komma tillrätta med den problematik som snabblånen hade fört med sig, var en ändring i KkredL, så att även de lån som snabblånsföretagen erbjöd skulle föregås av en kreditprövning. Dock kombineras inte detta med en civilrättslig bestämmelse om sanktioner vid bristande kreditprövning.⁴¹ Även det krav på information, så som information om effektiv ränta, som ska lämnas i marknadsföringen, ska gälla snabblånen. Denna information ska även lämnas till konsumenten innan ett avtal ingås⁴². Krediter som löper över kort tid kommer att få en högre ränta än de som löper över lång tid, då den fasta uppläggningsavgiften oftast är densamma oavsett lånets längd. Detta bör inte leda till problem, eftersom syftet med effektiv ränta är att kunna jämföra mellan likvärdiga krediter, menar propositionen. Krediter med kort löptid kommer att jämföras mot krediter med kort löptid, inte mot de med lång löptid.⁴³ Informationskravet gäller under avtalets giltighetstid, i den mån kreditgivare är skyldig att informera om höjningar av räntan innan den träder i kraft. Detta innebär att snabblån inte längre skulle vara undantaget de regler för information och kreditprövning som redan var gällande för de större krediterna. Avtalet måste inte längre vara skriftligt, utan finnas nedtecknat i någon varaktig form.⁴⁴ Detta eftersom många avtal träffas vid telefon eller internet, och kravet på skriftlighet kan då få en negativ inverka på handeln. Det ska även finnas en möjlighet till ångerrätt, inom 14 dagar, efter det att konsument tagit del av avtalsvillkoren, så som gäller för distansköp^{45,46} Regeringen valde att i största möjliga mån utforma lagen enligt 1992 års konsumentkreditlag.⁴⁷ KV och FI var de myndigheter som även fortsättningsvis skulle utöva tillsyn av verksamheten, på sina respektive områden. Det uttrycks att de sanktionsmöjligheter som finns är ”effektiva, proportionella och avskräckande”⁴⁸, och att den nya lagen således kommer att efterlevas.

Detta lagförslag röstades igenom och trädde i kraft 1 januari år 2011.

KV angav i sitt remissvar att en bristande kreditprövning bör leda till att konsumentens återbetalnings skyldighet jämkas. Detta som ett sätt att motverka att kreditgivningsföretagen gör en dålig prövning av konsumentens betalningsförmåga. Detta förslag avvisades med hänvisning till att

41 Prop. 2009/10:242, s 53.

42 Prop. 2009/10:242, s 44.

43 Prop. 2009/10:242, s 45.

44 Prop. 2009/10:242, 2 60.

45 SFS 2005:59 Distans- och hemförsäljningslagen.

46 Prop. 2009/10:242, s 67.

47 Prop 2009/10:242, s 38.

48 Prop. 2009/10:242, s 79.

det lägger alltför stor börda på kreditgivaren om denna ska stå bördan för konsumentens betalningsoförmåga.

KFM uttryckte att en begränsning av när snabblån får betalas ut, liknade den som finns i Finland bör införas. Detta innebär att krediter som ansöks mellan 23:00 och 07:00 betalas ut tidigast 07:00. Detta för att motverka impuls köp.⁴⁹ Detta ses dock som en alltför ingripande åtgärd, av regeringen, och risken att den ska påverka handel med utlandet ses som alltför stor. KFM uttrycker även att kreditprövningen bör dokumenteras.⁵⁰ Detta för att underlätta den tillsyn, av företagens kreditprövning, som ska utföras av KV. Detta avvisades såsom alltför kostsamt för företagen, samt för ingripande i den enskildes privatliv. KFM menar även att kreditgivningsföretagen bör stå under FIs tillsyn, såsom andra finansiella institut gör.⁵¹ Även detta förslag avvisades.

FI menade att det krävs reglering av vad som är en tillräcklig kreditprövning, så att det inte är möjligt att grunda den enbart på uppgifter hämtade från konsumenter.⁵² FI efterfrågar även en tydligare uppdelning av ansvaret mellan myndigheterna, KV och FI, för att tydliggöra vem som ska utöva tillsyn över vad och när. Båda förslag avvisades.

49 Prop 2009/10:242, s 36.

50 Prop. 2009/10:242, s 54.

51 Prop 2009/10:242, s 78.

52 Prop. 2009/10:242, s 54.

4.4 Hur situationen är i dag?

Den lagstiftning som valdes innehöll ett krav på ökad kreditprövning. Dock kvarstod problemet med vem som skulle utöva denna tillsyn av verksamheten. KV utövar bara tillsyn av de företag som är registrerade hos FI. KV är fortfarande begränsade i sina sanktionsmöjligheter, till de som finns i KredL, de vill säga en varning utan sanktioner, samt föreläggande om förbud, som kan förenas med vite. För att få vitet utdömt krävs dock att ärendet går till domstol.

Skillnaden mellan ett företag som fått tillstånd av FI och ett företag som är registrerat hos FI är oklar för konsumenter. Detta ses som ett problem då företag stundtals marknadsför sig med det faktum att företaget är registrerat hos FI, som om detta vore någon slags kvalitetsstämpel.⁵³ Den mycket aggressiva marknadsföringen av snabb lån fortsätter. Begrepp som ”gratis lån” används allt mer i reklamen. Även så kallade 'värvingar av nya medlemmar' har börjat användas. Detta innebär att om en konsument kan värva en vän, det vill säga få någon annan att låna hos företaget, så får värvaren någon form av bonus, tex pengar insatta på sitt konto.⁵⁴ I dagsläget finns två olika förslag på lösning av problemet ute på remissbehandling.

4.4.1 Siffror från KFM

Den del av betalningsföreläggande på grund av snabb lån har varit stadigt minskande sedan 2006, när statistik började föras hos KFM. 2006 var andelen betalningsförelägganden, där gäldenären var en ung vuxen (18-25 år), 40 % av det totala antalet föreläggande som inkommit till KFM. 2007 hade den andelen sjunkit till 36 %, och 2009 var andelen nere på 23 %. 2010 och 2011 låg andelen på 19 %. 2012 såg KFM för första gången en ökning, då andelen stigit till 21 % av den totala andelen betalningsföreläggande på grund av snabb lån.⁵⁵

2010 kunde KFM se en dramatisk minskning av antalet betalningsföreläggande med anledning av obetalda snabb lån. Från 46,531 ansökningar 2009 till 28,038 2010. Detta var ett tydligt brott mot den trend som visade på en stadig ökning av antalet inkomna ärenden hos KFM.

53 Bet. 2012/13:CU13, s 43.

54 Bet. 2012/13:CU13, s 39.

55 Obetalda snabb lån. Konsekvenser hos Kronofogden, 2012 helårsrapport.

2011 så ökade åter antalet inkomna ärenden om betalningsföreläggande på grund av obetalda snabblån, till 33,064. 2012 så hade det ökat ytterligare till hela 53,709 st ärende. Detta är en ökning med hela 62 % mot föregående år.⁵⁶

Överlag är det unga ensamstående kvinnor med barn som utgör den grupp som oftast blir registrerade hos KFM för en snabblånsskuld. 20 % av de som blir registrerade, för snabblånsskulder, saknar helt återbetalningsförmåga, dvs ingen inkomst och ingen utmättningsbar egendom. Oftast har dessa individer redan andra skulder hos KFM.⁵⁷

4.4.2 Förslag på hur problemen ska lösas

Prop 2012/13:1 Statsbudgeten

I statsbudgeten föreslogs mer pengar gå till KV för att kunna utöva mer tillsyn över kreditgivningsföretagen, och vara mer noggrann i den tillsynen. Detta stämmer överens med det förslag på ändring i KkredL som nu ligger ute på remiss.

Ds 2013:17

Ett förslag som nu är på remiss gäller ett utökat sanktionssystem för KV. KV ska kunna ta ut en straffavgift av näringsidkare som lämnar konsumentkrediter. Detta om näringsidkaren brister i sin prövning av betalningsförmåga, när kredit ges till konsumenter. Ändringarna gäller KkredL § 51, där föreläggande, som kan kompletteras med vite, om att upphöra med utlåningsverksamhet finns. Denna bestämmelse föreslås kompletteras med en bestämmelse om en varning med straffavgift som tillfaller staten.⁵⁸ I följande föreslagna paragrafer så bestäms straffavgiften till 5000 kr – 5,000,000 kr, den får dock inte överskrida 10 % av näringsidkarens omsättning.⁵⁹

Anledning till dessa nya bestämmelser är det faktum att trots att KV översynsområde utvidgades med 2010 års lag, så ändrades inte tillsynsmöjligheten eller sanktionsalternativen för KV. Detta ledde till att KV endast hade föreläggande med vite som reell sanktionsmöjlighet. Varningar utan straffavgift fanns med i 2010 års lag, men dessa var oftast verkningslösa. KV granskade år 2012, 16 st. utlåningsföretag, 14 st. av dessa fick varningar för brister.⁶⁰ Detta tyder på att varningar inte har önskad effekt på företagen, och därför bör KV, i likhet med FI, kunna döma ut straffavgifter utan att behöva vända sig till domstol. Detta beslut ska även vara en exekutionstitel, så att den är direkt

56 Obetalda snabblån. Konsekvenser hos Kronofogden, 2012 helårsrapport.

57 Ds 2013:26, s 25.

58 Ds 2013:17 s 7.

59 Ds 2013:17 s 8.

60 Bet. 2012/13 CU13, s 39.

verkställbar, utan att KV ska behöva vända sig till domstol och få det utdömt.⁶¹ Bestämmelserna om föreläggande att upphöra med verksamheten ska kvarstå, och endast användas vid upprepade överträdelse eller om överträdelsen varit synnerligen allvarlig, så som var det ursprungliga syftet.⁶² Detta lagförslag ligger nu ute på remiss.

Ds 2013:26

Även detta lagförslag syftar till att stärka konsumentskyddet. En helt ny lag föreslås: Lag om viss verksamhet med konsumentkrediter. Denna nya lag skulle innebära att den kreditgivning som snabblånsföretagen erbjuder ska bli tillståndspliktig. Liksom övriga tillståndspliktiga kredit- och bankinstitut, skulle företagen stå under FI tillsyn⁶³. Det är då FI som ska ingripa om företaget bryter mot någon av de lagar som reglerar dess verksamhet. Vid allvarliga överträdelse ska tillståndet att bedriva kreditgivning kunna dras in. Vid mindre allvarliga överträdelse ska FI kunna besluta att företaget ska betala en sanktionsavgift. Sanktionerna införs för att ge FI ett kraftfullare och mer verksamt sätt att påverka företag, så att dessa sköter sig i sin kreditgivning, med mer utförliga kreditprovningar innan kredit beviljas.⁶⁴ I den nya lagen finns ett krav på att företagen ska bedriva sin verksamhet på ett sunt vis⁶⁵. Den sanktions avgift som föreslås är 5000 kr – 50,000,000 kr, men får inte överstiga 10 % av företagets omsättning.⁶⁶ Föreläggande eller förbud mot fortsatt verksamhet ska kunna kompletteras med vite.⁶⁷

Även ändringar i Kreditupplysningslagen⁶⁸ föreslås, för att komplettera den nya lagen. Så sker även i lagen om anmälningsplikt avseende viss finansiell verksamhet⁶⁹. Även en ändring i KkredL föreslås, så att verksamheter som står under FI tillsyn enligt den nya lagen inte blir undantagna från KV tillsyn.⁷⁰ Detta leder till att verksamheterna står under tillsyn från två myndigheter.

Detta förslag ligger i dagsläget ute på remiss.

61 Ds 2013:17, s 16.

62 Prop. 2002/03:139, s 255.

63 Ds 2013:26, s 7.

64 Ds 2013:26, s 3.

65 Ds 2013:26, s 6.

66 Ds 2013:26, s 9.

67 Ds 2013:26, s 10.

68 SFS 1973:1173, Kreditupplysningslagen.

69 SFS 1996:1006.

70 DS 2013:26, s 17.

5 Analys

5.1 Varför var 2010 års lag otillräcklig?

Om vi ser till de problem som var mest framträdande i debatten om snabblån innan 2010 års lag, så ser vi att en stor del av fokuset ligger på den allt för aggressiva marknadsföringen. Många av företagen riktade sin marknadsföring till unga människor, som har mindre erfarenhet av att sköta sin privatekonomi och kanske inte fullt förstår konsekvenser av ett lån, att det kostar mer än vad du får. Med lockelser om snabba pengar för att kunna konsumera, och dålig eller ingen information om kostnaderna för lånet, så antar jag att många unga lånade pengar de kanske annars inte skulle lånat. Ett lån via sms ses som mindre allvarligt än att be om samma lån från en bank. Detta är ett argument som jag förstår, då unga ofta uppmanas att konsumera mer än de kanske har råd med. Detta kombinerat med liten erfarenhet av att sköta sin privatekonomi, leder förmodligen till att det kan uppstå akuta behov av pengar, kanske inte till att konsumera direkt, utan i slutet av månaden när räkningar ska betalas och alla pengar redan har spenderats.

Den bristande informationen om ränta och kostnader för ett lån var också någon som sågs som ett stort problem. Jag tolkar det så att myndigheterna menade att om konsumenter bara visste vad lånet kostade, så skulle de avstå från att ta dessa lån. Denna information skulle ges med hjälp av att den effektiva räntan skulle anges i marknadsföringen.

Kreditprövningen var inget krav innan 2010 års lag, och flera myndigheter ansåg att detta var ett stort problem, eftersom lån då beviljades till personer som inte hade bra betalningsförmåga. Jag har svårt att se att företag skulle bevilja lån alltför lättvindigt. Det är företagen som förlorar på detta i slutändan. Om en konsument redan har flera skulder hos kronofogden, så kommer snabblånsföretagets fordring bara att läggas på dessa, och företagets möjligheter att få skulden betald är små. Då borde det vara i företagets intressen att så få fordringar som möjligt hamnar hos kronofogden, och att göra en bra bedömning av en konsuments betalningsförmåga gynnar således företaget.

Det faktum att snabblån var just snabba pekades även det ut som en av orsakerna till det ökade antalet betalningsföreläggande som KFM fick. Att snabbt får tillgång till pengar skulle leda till ökade impulsköp och spontanhandel på internet. Även här har jag svårt att se att just snabblån skulle leda till detta beteende. Vid internethandel finns ofta alternativet att kunna köpa på faktura, vilket är snabbare än att ansöka om ett snabblån, även om detta bara tar 15 min. Och kreditkort, där

konsumenten handlar på kredit med hjälp av ett kort, och sedan betalar en faktura till kreditkortsföretaget i slutet av månaden, har funnits på den svenska marknaden länge.

Ångerrätt för en konsument när det gäller snabblån fyller så vitt jag kunnat utröna ingen funktion alls. För att kunna utöva sin ångerrätt måste avtalet gå åter, det vill säga konsumenten måste betala tillbaka pengarna. Detta leder till problem, eftersom den stora problematiken med snabblån sades vara ett konsumenter lånade för att konsumera. Detta betyder att pengarna används, och inte finns tillgängliga att återlämna till kreditgivaren, i de fall konsumenten skulle ångra lånet. I de fall då en konsument låter det köp som finansierades av lånet gå åter, så kan det bli aktuellt med att även låta lånet gå åter. I vilken utsträckning detta sker är dock oklart, och ingen siffror finns beträffande snabblån, där konsument utövat sin ångerrätt. Denna bestämmelse har förmodligen en tydligare funktion vad det gäller större lån, där konsumenten binder upp sig för en lång tid, och behöver möjlighet att kunna ångra sitt val.

Informationskravet som infördes, där bland annat den effektiva räntan ska anges, gällde både vid marknadsföring och vid ingående av avtal. Detta krav fyller en tydligare funktion, då olika företag använder sig av olika uttryck och beräkningar för vad det är en konsument betalar. En del företag använder sig av räntor, en del av fasta avgifter. Kostnader varierar beroende på hur mycket som lånas och över hur lång tid. För en konsument kan det vara svårt att jämföra och förstå dessa olika begrepp, och då fyller kravet på att effektiv ränta en bra funktion. Effektiv ränta räknas ut på samma viss för alla företag, även banker, och ger en möjlighet för konsumenter att göra ett välgrundat beslut, från vilket företag konsumenten väljer att använda sig av. Dock är ett problem med detta att en effektiv ränta säger väldigt lite om vad ett lån rent faktiskt kommer att kosta. Det är bara ett bra instrument om man som konsument använder det på två likvärdiga krediter, de vill säga på krediter på samma summor och med lika lång löptid. Annars finns en risk att ett lån, som kommer att kosta konsumenten mer, ser ut att kosta mindre än ett annat likvärdigt lån.

Exempelvis: ett lån på 1000 kr med en löptid på 1 månad kanske har en faktisk kostnad på 100 kr, då är den effektiva ränta blir 120 %. Ett lån på 1000 kr över 3 månader kostar 200 kr, den effektiva räntan blir då 80%. Det ser då ut som lånet på längre tid kostar konsumenten mindre. Dock missar konsumenten vid denna jämförelse att den faktiska kostnaden för det kortare lånet är 100 kr, det vill säga det som konsumenten får betala. Vid lånet med längre löptid är den faktiska kostnaden 200 kr, dubbelt så dyrt.

5.1.1 Vilka problem fanns med tillämpningen av lagen?

2010 år lag angrep problemen genom att utöka regleringen för kreditgivningsföretagen. Detta gjordes med hjälp av krav på information om kostnader för lånet vid marknadsföringen, krav på kreditprövning, samt ångerrätt för konsumenten.

Dock gav lagstiftarna inte lagen några ”tänder”. Sanktionsmöjligheterna som fanns var mycket små och inte så kännbara för det flesta företag. De varningar som KV hade möjlighet att dela ut till företagen hade inte mer effekt än en symbolisk smäll på fingrarna. Företagen kunde utan att ändra något fortsätta med sin verksamhet utan vidare konsekvenser. Det föreläggande om förbud som KV hade möjlighet att utdöma kunde kombineras med ett vite. Dock dömdes detta vite bara ut om företaget valde att fortsätta med exakt det som föreläggandet gällde. Detta gav företag möjlighet att med små ändringar fortsätta med samma verksamhet. För att få vitet utdömt krävdes dessutom dom i domstol, något som var både omständligt och kostsamt för KV, som inte hade obegränsade resurser. Detta gjorde att KV fick välja sina strider så att säga, och bara angripa de mer uppenbara fallen. Vad gällde prövning av konsumenters betalningsförmåga är detta något som måste bedömas från fall till fall. KV kunde här gå in och se de kriterier som användes när företagen gör sin bedömning, och avgöra om dessa är tillräckliga för att en fullgod prövning av konsumenternas betalningsförmåga ska anses vara gjord. Dock hindrar inte denna kontroll att dessa kriterier frångås av företagen själva. För att försäkra att detta inte görs krävs en kontroll av varje enskild beviljad ansökan. Det är något som är praktiskt möjligt för en myndighet som KV, som har många områden som faller in under den tillsyn som KV ska utöva.

FI hade än mindre möjligheter att ingripa. Bara de överträdelser som förs in under FIs tillsynsområden kunde angripas. FI har till sitt förfogande betydligt tyngre och, för företagen, mer kännbara sanktioner att tillgripa. Dock var dessa sanktioner inte möjliga att använda mot överträdelser så som dålig kreditprövning och otillåten marknadsföring, eftersom dessa områden föll under KVs tillsyn. Den registrering som FI ansvarade för var just bara ett register, för att KV skulle vet hur många företag som myndigheten hade att utöva tillsyn över.

På grund av detta anser jag att den nedgång som skede i antalet betalningsföreläggande *inte* berodde på den lagändring som kom 2010.

5.1.2 Varför kom en nedgång i antalet betalningsföreläggande?

I en del av de rapporter som har redovisats från myndigheter har det antytts att företag har blivit mera noggranna i sin kreditprövning redan innan lagens ikraftträdande, som en förberedelse för den. Detta verkar dock inte sannolikt, då en mera utförlig kreditprövning innebär en större kostnad för företagen och de flesta företag gillar inte kostnader. Eftersom den nedgång som kan ses i antalet betalningsföreläggande kom redan innan 2010 år lag trädde i kraft så berodde den antagligen på någon annan faktor. Vad hände då 2009 som kan vara orsak till denna nedgång i antalet betalningsföreläggande?

År 2009 kom ett flertal domar mot företag som bedrev snabblånsverksamhet. Dessa domar gällde den aggressiva marknadsföringen och de avgifter som företagen tog för sina krediter. Dessa domar kom med stora viten, så stora som 750 000 kr. När beloppen blir så stora bli de mycket kännbara för företagen, som då måste värdera den vinst en aggressiv marknadsföring kan ge, mot den kostnad som en dom mot företagen kan innebära. Detta ledde förmodligen till en mera försiktig marknadsföring. Även de faktum att KV och KO drev så många mål till domstol gjorde förmodligen att en del företag var mer försiktiga i sin utlåning överlag. Dock har antalet domar minskat, och med dem har antalet betalningsföreläggande ökat. Åter ser företagen att vinsten, som kan göras, är större än kostnaden, för att bli fälld i domstol.

5.2 Vilka juridiska problem innebär den föreslagna lagstiftningen?

De nya regleringar som föreslås kommer att ge både FI och KV möjlighet att ingripa mot företag som missköter sig i sin kreditgivning och kreditprövning. 2010 års lag kommer då äntligen att få lite tänder. De sanktioner som finns i den nya regleringen är både snabba och kännbara för företagen. Utan den långa vägen via domstol så är det mera troligt att myndigheterna kommer att använda sig av dem. Detta kommer förhoppningsvis innebära att företagen sköter sin kreditgivning bättre.

Dock kvarstår vissa problem även med den nya regleringen.

Den oklara gräns mellan myndigheternas tillsynsområden, som nu finns, blir kanske än mer oklar med de nya reglerna. Då ska både KV och FI utöva tillsyn över företagen, och ibland överlappar tillsynsområdena varandra. Vems bedömning av hur företagen sköter sin kreditgivning ska då väga tyngst? Och blir det inte ett mycket stort slöseri med statens resurser om två myndigheter ska kontrollera samma företag och samma saker i företagen?

Vidare kvarstår problemet med vad som egentligen är en god kreditprövningsbedömning. Det finns ingen lagstadgad minimigräns för vad som krävs. En lagstadgad minsta kreditprövningsgräns hade hjälpt så väl företagen som myndigheterna i denna bedömning. I nya lagen står att kreditgivningsverksamheten ska vara sund. Detta "sund" är ett ytterst diffust begrepp, och kommer förmodligen att behöva utredas i praxis. Dock kommer bara de beslut som överklagas att hamna i domstol, enligt den nya lagen. Sanktionsavgifter och straffavgifter kommer att utdömas utan att ta vägen vid domstol. Då blir det myndigheternas bedömning om vad som är sund kreditgivning och bra kreditprövning som blir gällande rätt. Detta kan på inga sätt ses som en eftersträvansvärd utveckling.

Slutligen anser jag att de underlag för både 2010 år lag och de nuvarande förslagen bygger på mycket bristfälliga undersökningar, där de siffror som man grundar sina slutsatser på, i många fall är ofullständiga och begränsade. Det finns siffror på antalet ansökningar om betalningsföreläggande på grund av snabbblån som inkommer till KFM. På detta grundas då slutsatsen att kreditgivarna ger kredit allt för lätt. Dock finns inga siffror på hur många faktiska personer som får betalningsföreläggande på grund av snabbblån. Det kan vara 53 000 enskilda personer, eller 5300 personer med vars 10 föreläggande. Det finns inga siffror på hur många snabbblånsansökningar företagen får eller hur många de avvisar. Kanske är det så att företagen avvisar 99,9 % av ansökningarna de får in. Det finns inte ens registrerat hur många snabbblån som faktiskt betalas ut varje år. Hur är det då möjligt att tala om ett problem vad gäller snabbblån när det inte går att jämföra med hur många ansökningar om betalningsföreläggande som kommer in per år, eller att jämföra med hur det ser ut på andra områden, tex hur det ser ut för banklån.

Vidare saknar jag information och utredningar om hur snabbblånens intåg på den svenska marknaden har påverkat antalet ansökningar om betalningsföreläggande på andra områden, såsom de från inkassoföretag, och företag som erbjuder sina kunder att köpa på kredit, mot faktura eller på avbetalning. Den ökningen som finns vad gäller ansökningar på grund av snabbblån kanske kombineras med en nedgång på ett annat område.

Överlag ställer jag mig kritisk till de förslag som nu ligger ute på remiss, då de inte är fullständiga, och trots att de kan avhjälpa några akuta problem ser jag hellre en mer grundlig utredning av problemet och en mer enhetlig och tydliggörande lagstiftning.

6 Käll- och litteraturförteckning

6.1 Källor

6.1.1 Författningar

SFS 1915:218 Avtalslagen

SFS 1962:700 Brottsbalken

SFS 1973:1173 Kreditupplysningslagen

SFS1992:830 Konsumentkreditlagen

SFS1993:768 Lagen om åtgärder mot penningtvätt.

SFS 1994:1512 Lag om avtalsvillkor i konsumentförhållanden

SFS1996:1006 Lag om anmälningsskyldighet avseende viss finansiell verksamhet

SFS 2005:59 Distans- och hemförsäljningslagen

SFS 2008:486 Marknadsföringslagen

SFS 2010:1846 Konsumentkreditlagen

6.1.2 Förarbeten, betänkande och skrivelser

Prop. 2002/03:139

Prop. 2009/10:242

Ds 2013:17

Ds 2013:26

Bet. 2007/08:CU10

Bet. 2012/13CU13

6.1.3 Motioner

Motion 2007/08:C208

Motion 2007/08:C420 Unga människor och SMS-lån

Motion 2007/08:Fi240

6.1.4 Övriga från myndigheter

Obetalda snabb lån. Konsekvenser hos Kronofogden, 2012 helårsrapport

KFM rapport 2008:3 Överskuldssättning och ekonomiska problem bland unga - en kartläggning av risker

KFM rapport 2007:2 SMS-lån – en kartläggning av unga vuxnas erfarenheter

Konsumentverkets allmänna råd om konsumentkrediter, 2009

Finansinspektionen rapport 2009:10

6.1.5 EU direktiv

Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/48/EG av den 23 april 2008 om konsumentkreditavtal och om upphävande av rådets direktiv 87/102/EG, ELT L 133, 22.5.2008.

6.2 Internetkällor

[Http://www.konsumentverket.se//lagar—regler/Rattsarenden/](http://www.konsumentverket.se//lagar—regler/Rattsarenden/), 30/4 2013

[Http://www.konsumentverket.se/Lagar—regler/Lagar/](http://www.konsumentverket.se/Lagar—regler/Lagar/), 30/4 2013

www.nationalencyklopedin.se Sökord: SMSlån, 30/3 2013

[Www.nobelprize.org](http://www.nobelprize.org) 30/3 2013

6.3 Litteratur

6.3.1 Lagkommentarer

SFS 1962:700 9:5, lagkommentar Karnov, not 378, Sandra Friberg, 12/4 2013

SFS 1962:700 9:5, lagkommentar Zeteo 12/4 2013

SFS 1915:218 3:36, lagkommentar Zeteo, 12/4 2013.

7 Rättsfallsförteckning.

7.1 Mål från Marknadsdomstolen.

MD 2007:17.

MD 2008:3.

MD 2009:34.

7.2 Mål från Tingsrätt.

Stockholms tingsrätt mål nr B 2141-08, 2009.

Stockholms tingsrätt mål nr B 6678-10, 2010.